

van tele minden lapja, hanem az idegen idézetektől is csakúgy hemzseg. Csak egy helyen (46—48. l.) Sickeltől közel két lapra terjedő idézet van! Erre az értekező azt feleli, hogy ha ő azt a nyelvet tudja, »tanulja meg az olvasó is« (v. ö. 48. l.). Nem vagyok vele köteles! Ha valaki a magyar tudományban számot akar tenni, írjon magyarán és *magyarúl!* A mai *szöbögészö* magyar nyelvészetben ez az idegen (különösen német) nyelvből való idézgetés szertelenül elharapódzott. Azt tartjuk, hogy ha egy-egy idegen (német) tekintély szavait minduntalan elő nem ránczígáljuk, irományunk már nem is lehet tudományos. De lássuk, hova visz ez az irány. A szerző a németeken kívül bizvást idézhetett volna a francia, angol, sőt az olasz paleografusokból is, mert ezeknél a nemzeteknél is van egy kis tudomány ezen a téren, nemcsak a németeknél. De mi nem akarunk tovább látni a szomszédnál! A németen kívül azonban tényleg idéz a szerző a latinból (37. l.) és a görögből is (*κατ' ἐξοχὴν*). Ime tehát meg-eshetik a magyar nemzeti irodalom arany-korszakában, hogy egy 60 lapra terjedő értekezés megértése czéljából a magyar nyelven kívül még csak a *német, francia, angol, olasz, latin* és *görög* nyelvet kell előbb megtanulnunk. Nem is sok! Mért nem követte a szerző e tekintetben is német mintaképeit? Azok bezzeg nem irnak *hétféle* nyelven, s ha idegenből kénytelenek idézni, jegyzet alá teszik. Nem mondom, hogy az idegen idézet nincs olykor helyén »nagyobb közvetlenség« kedvéért, de régi igazság, hogy a jóból is megárt a sok!

Hosszasan foglalkoztam Hubert értekezésével, mert megérdemli. Nyelvészetünk jelenlegi szöbögészö irányzatában ez az értekezés majdnem egyetlen, a mely általános eszméket nyújt, és rendszert ad, habár ez nem is minden ízében sikerült. Ismertetésemben a mit mondtam, legjobb tudásom szerint mondtam, s bár szigorú, de igazságos voltam. Ez ne arra indítsa az értekezőt, hogy már több oldalról is helytelenített tévedéseihez ragaszkodjék, hanem hogy a jót innen is, onnan is elfogadván, rendszerét tökéletesítse és nyelvészeti irodalmunkat gazdagítsa, mert erre a képessége is, meg a képzettsége is megvan.

Dr. Bartha József.

Catalog 100 von Ludwig Rosenthal's Antiquariat in München. (München, 1898.) 8-rét, 384 l. és 4 mell.

A maga nemében páratlan, eddig talán csak a *Quaritsch*-éi által felülmúlt könyvjegyzéket bocsátott ki a müncheni *Ludwig Rosenthal* cég. A terjedelmes, 384 oldalas kötet annyi érdekes és nagy bibliografiai értékkel bíró munkát sorol fel, hogy bővebb ismertetését nem mellőzhetjük.

A címek nincsenek szakok szerint rendezve. Az irodalom

minden ágához tartozó ritkaságok abc-rendben következnek; a katalógus használatát azonban megkönnyíti egy négyszeres index, melynek segítségével könnyen kikeresheti a neki tetszőket az, a ki nem akarja az egész, változatos tartalmú kötetet átnézni. Négy önálló melléklet és száztizenhét a szövegben alkalmazott hasonló emeli a jegyzék értékét, sőt maradandó becset ad neki a bibliografusok előtt.

A jegyzékben közel száz kézirat van áruba bocsátva. A legrégibb *Boethius Arithmetica*-jának egy XI. századi kézírata. A 8-rétű, 35 leveles kötetke ára 850 márka. Úgy látszik, nem igen éri meg, mert már évek óta szerepel a Rosenthal-féle katalógusokban. Ugyancsak a Boethius egy munkáját, az *Institutiones Musicae*-t tartalmazza egy XII. századi kézirat. (600 mk.) A XI—XII. századból való egy *Missale Brixiense*, neumákkal. Ára nincs kitéve, a főként zenetörténeti szempontból értékes munkára ajánlatokat kérnek. Igen nagy ára van, 5000 márka, egy sz.-ferenczrendi breviáriumnak a XIII. századból. Iratását a bejegyzések alapján 1234—53 közé teszik. Neumákkal van ellátva s nagyon érdekes himnuszokat tartalmaz. Olasz eredetűnek mondja a jegyzék. Nagy számmal vannak miniaturás kéziratok is. A XIV. századból való *Brunetto Latini Thesaurusának* egy francia fordítása, 218 igen érdekes tollrajzzal. Vegyest velinen és papiron van írva. Ára 1800 márka. A XV. század legelejéről egy, két kis miniált képpel ellátott salzburgi breviáriumot találunk, a melyhez egy XIII—XIV. századi 13 levélnyi hymnárium járul. (600 mk.) Számos *Horae Beatae Mariae Virginis* közül említésre méltó egy XV. századi flamand eredetű, 16 finoman festett képecskével. A mint a mellékelt hasonmásokból látszik, a miniatura csak másodrendű; a könyv ára mégis 8000 márka. Fél ilyen ára van egy másik, hasonlóan flammand munkájú imakönyvnek 9 képpel és szép keretdíszekkel. Egy De La Vallière herczeg gyűjteményéből származó e fajta kézirat 13 miniált képpel 3000 márka. Számos apró, de csinos képpel van ellátva egy 1425-ben készült olasz kézirat: *Aristotelis Compendio di filosofia*. (2000 mk.) A német gótika jobb termékeiből való egy 1380—1420 közt készült *Speculum humane salvationis*, iratott a Regensburg melletti Szent-Balázsról nevezett domonkos-klostromban; több mint 200 szinezett tollrajzzal. Bár elől-hátul csonka, ára mégis 2000 márka. Más hasonló augsburgi, 1477-ben készült kódex, 127 aranyos és színes képpel, 3000 márka. Miniálásra szánt igen szép tollrajzok vannak egy mindössze 24 ivrétű levélből álló, a XV. sz. elejéről való *Biblia Pauperum*-ban. (1800 mk.) Egy *Breviarium Romanum* szép inicziálékkal s egy diszlappal állítólag Attavante kezéből került ki. Ez azonban alapos tévedés, mert a kézirat s a miniatura, a mint a mellékelt hasonmásból látszik, a XV. század elejéről való, a mikor még Attavante nem dolgozhatott. Kár, hogy az ábrán nem lehet kivenni a diszlap

alján levő főpapi czimert s így nem állapítható meg a kódex provenienciája. Ára mérsékelt: 400 mk. A legérdekesebb az összes kéziratok közt *Wohlgemuth Mihálynak*, a Dürer Albert mesterének állítólagos vázlatkönyve. A nagybecsű kódex 79 negyedréti lapon 108 színezett tollrajzot tartalmaz. Csupa bibliai s legendai ábrázolások, melyek három művész kezére vallanak. A tulajdonos az egyikben Wohlgemuthot, a másik kettőben tanítványait (talán ép Dürert) sejtí. Az egyik kép (Mária és Erzsébet találkozása) hasonmásban is közölve van. Ez azonban épen nem mutat jobb művészre, nagyon is tanítványhoz illő; Wohlgemuthtól semmi esetre sem származik. A kötet, melyet különben már rég óta hirdetnek a Rosenthal-féle jegyzékek, 8000 márkára van téve.

Megemlítjük még az 1040. sz. alatti *Luther-kéziratot*, mely egy többnyire Luther munkáit tartalmazó, nyomtatványokból álló kolligátumban maradt meg. 7 oldalnyi német szöveg, fordítása a nyomtatásban ismert röpiratnak: *Contra XXXII. articulos Lovanien-sium theologistarum*. Miből gyanítja a tulajdonos, hogy a kézírás Luther Mártoné, jó lenne tudni. Alig hinnők, hogy akadna valaki, a ki elhigye neki s megfizesse érte az ezer márkát.

A kéziratoknál jóval becsesebbek és fontosabbak a nyomtatványok. Nagyszerű sorozata a bibliografikus ritkaságoknak van eladásra boesátva, de többnyire túlzott áron. A nyomdászat legrégebb emlékei, remek metszetes munkák, híres írók műveinek nevezetes kiadásai, nagy forrásmunkák bőven vannak a jegyzékben.

A legkiválóbb darab egy eddig ismeretlenül lappangott *Guttenberg-féle missale*. Leírása röviden a következő:

Missale Speciale. Fol. 1a. Sc̄ptur regist^r huius libri | cōtinēns in se officia subscripta. | Fol. 3a. Sc̄cūt^s missae speciales. In festo na- | tivitatis dñi. . . . 2-r. 176 levél 18 sorral. Hely, év és nyomda megjelölése nélkül. Sem lapszámozás, sem órszavak vagy ívjelek nincsenek. Gót nyomás, a betűk a Fust és Schöffler-féle 1457-iki Psalteriuméival teljesen egyeznek.

A nyomás primitivebb volta, kezdőbetűk, inicziálisok, versaliák hiánya mutatják, hogy ez a munka a technikai bevégeztőség dolgában jóval magasabb fokon álló Psalteriumnál régebb. Ezt a szakértők kétségtelenül megállapították, de még vita tárgyát képezi az s valószínűleg eldöntetlen is marad, hogy a *Missale Gutenberg*, vagy Fust és Schöffler műhelyében készült.

Különben a kérdésnek már egész irodalma támadt; a vitában részt vettek *Falk*, *Hupp Ottó* és *Henri Stein*, e két utóbbi már önálló munkával. A drága kincsnek ára nincs kitéve.

A most említett *Psalterium Moguntinumból* is van egy töredék a jegyzékben; mindössze két levél, hártára nyomva, ára 600 márka. A Fust és Schöffler nyomdájának érdekes termékeiből itt látjuk még a 18 levélből álló *Basilius Magnus, Opus de lib-*

ris legendis-t (készült 1457—59 között) és a valamivel későbbi nagy kötetét az *Antonius Archiep. Florentinus. Tractatus de instructione*-jának. Az előbbi 2500, ez utóbbi 1000 márka. A sok Schöffler-féle munkából említésre méltó: *Bonifacius, Liber VI. decretalium*, 1470-ből, pergamenre nyomva. (1200 mk.) Kiemeljük még a következőket: *Hieronimi Sti epistolae et tractatus*. (Argentorati, Joh. Mentelin, 1466.) Hain, 8549. (300 mk.) — *Breviarium Trevirense*. In domo fratrum clericorum communis vite, Vallis Sancte Marie in Rhingkauia, 1468 körül. 2000 mk. — *Laetantii Firmiani De divinis institutionibus opus. Romae, Sweynheym & Pannartz, 1468*. (Hain 9807.) A második nyomtatványa a két híres nyomdásznak. (1000 mk.) — Ugyanazon műhelyből való *Augustinus, De civitate dei*, 1468. (Hain, 2047.) és *Ciceronis Orationes*. 1471. (1200 és 1000 mk.) Roppant árákat kérnek korai fametszetes munkákért és lovagregényekért. *Lorris Vilmos Romant de la rose*-jának 1479 körüli állítólag genfi kiadása 5000 márkára van téve. *Cessolis Schachzabelspielje*, (Augsburg. 1483.) a legrégebb sak-könyv, 1500-ra; *Boccaccio, Tractado de las claras excellentes y mas famosas damas, Çaragoça, 1494.*, bár egy lap hiányzik a példányból, 1000-re. — *Die New Ec*, (Augsburg, Anton Sorg, 1476.) egyike a korai német fametszés legkiválóbb emlékeinek, ára 1500 mk. — *Wolfram v. Eschenbach, Partzifal u. Tyturel* (Strassburg, Mentelin, 1477. Hain, 6683. és 6684.) együtt 4000 mk. — *Der Rütter von Thurn*, Basel, Michael Furter, 1493. 3000 mk., — *Historie der Fürsten Florio und seyner lieben Biancaffora*, Metz, Gasp. Hochffeder, 1499. 3000 mk. — A *Hypnerotomachia Poliphili*, (Venetiis, Aldus, 1499.) Bellini bámulatos szépségű képeivel, szép példány, Lortic-féle kötésben, 2000 márka. — *Dürer Triumphwagenje* az 1523-iki nürnbergi eredeti kiadásban (8 levél) 2000 márka.

A francia és olasz kiadású *Horae B. Mariae Virginis*-ekből nagy választék áll az amatőrök rendelkezésére. A legritkább egy *secundum usum in curia officialatus Corisopitensis*, (Quimper, Coarentin) 1518-ból, velinre nyomva (1500 mk.). Az Aldus-féle 1529-iki ugyancsak velinen 2000 mk; s a jóval ritkább görög fordítás 1497-iki kiadása papíron 500 márka. Különben a szebbnél szebb pergament-nyomatok sűrűn fordulnak elő; kiválóak: *Missale Curienne*, 1497., *Missale Carthusiense*, 1496., *Collectarius ad usum S. Benedicti*, cc. 1480; az első 1800, a két utóbbi egyenként 3000 márka. Becses biblia-kiadások nagy számmal vannak, az első belga 1477-ből (1000 mk.), az első dán 1550-ből (500 mk.), az első görög 1518-ból (1000 mk.), az ötödik német 1473-ból (1500 mk.); a latinok közül az 1462-iki Mainzban Fust és Schöffernél nyomott (2000 mk.), végül a Ximenes bibornok költségén 1514—17-ben nyomott *Biblia Polyglotta* (Complutensis), hat folio kötetben (2400 mk.).

Igen sok, a könyvnyomtatás őskorára fontos igen régi fa-táblanyomatot, metszetet, Donatus-töredéket és indulgentia-levelet tartalmaz a jegyzék. A Donatusok közt akárhány a Guttenberg sajtója alól került ki, több pergamentre nyomott van köztük. A bünbocsátó levelek közt kettő ránk magyarokra érdekes; ezekben a törökök ellen indulók számára ígér bűcsút, egy pedig, melyet II. Gyula pápa adott ki, keresztes háborúra hívja fel az embereket »*contra ferrocissimos Ruthenos haereticos pro tutela partium Livoniae*«.

A raritásoknak nem a legkevésbé érdekes csoportját képezi egy sereg Amerikára vonatkozó röpirat és mű. Óriási ritkaságuk és mértéktelenül megszabott árak egyaránt felhívják irántuk a figyelmet. A legrégebb Kolumbus híres (valószínűleg apokrif) levele: *Epistola Christofori Colom: cui etas nostra multū debet: de Insulis Indie supra Gangem nuper inventis*. 1493. S. l. a. nque typ. (Romae, Stephanus Planck) 4 levél. Ennek a négy levélnek az ára *tizennyolczezer márka!* Meglátszik az árán, hogy valamelyik amerikai meczénásnak van szánva. Ezek, az európai antiquariusok egybehangzó tanúsága szerint, ez időben a legjobb vevők, nem csak azért, mert győzik pénzzel, hanem mert a legkönnyebben lehet őket — becsapni. Érdeemes megemlíteni, hogy ezelőtt 48 évvel, az akkori híres augsburgi könyvtáros *Butsch Fidé*l XXVI. sz. jegyzékében a Kolumbus levelének egy ugyanazon korbéli másik kiadása (Basileae, Bergmann de Olpe, 1494.) 50 forinttal szerepel. Az ár tehát nem egészen ötven év alatt több mint kétszázszorosra emelkedett! Ennél még ritkább, de kisebb jelentőségű a *Copia der Newen Zeytung ausz Presillg Landt*, 1508-ból, a mely Brazília felfedezésének rövid történetét mondja el, 4 levél, az első lapon egy fametszet, az utolsó üres. Ára 16,000 márka. Hozzá van kötve 37 más, kisebb érdekű röpirat és hírlap; köztük egy pár magyar vonatkozású is. Kettőt Kertbeny nem ismer: *Bunderlino, Sebast, Oratio ad salutandam Mariam archiduc. Austriae . . . sponsam designatam Ludovici Hungariae regis. (Viennae) Hieron. Vietor, Joann. Singrenius imprimebat. (1514.)* 6 lev. és *Die Vereinigung Kög. Maiestat mit den künigen von Hungarn, Polen un Behem. Auch wie und wo sie zusammen kummen sein . . . wy sy zu Wien Eingezogen . . .* 1515. Absque ulla nota. A czímlapon czímerék. — *Amerigo Vespuccius Cosmographiájá*-nak két becses kiadását találjuk a jegyzékben: az 1507-ikit, ára 3000, s az 1509-ikit, melynek ára 1800 márka. Mindkettő főforrás Amerika felfedezésének történetéhez. Ritka az *Itinerarium Portugallensium e Lusitania in India*, 1508. is. Amerikai gyűjtőknek van szánva egy kis globus, a melyet valamely francia, névszerint *Robertus de Bailly* 1530-ban készített, s a mely arról nevezetes, hogy az Észak-Amerikában

nagyszerű felfedezéseket tett *Verrazano János* útjának eredményeit legelőször tünteti föl. Ára nincs kitéve: mekkora lehet, azt a Kolumbus-féle levéléből sejtethjük.

A ritka mintakönyveknek, viselet-munkáknak se szeri se száma. Sok a becses heraldikai munka, köztük szép czimeres-albumok, emlékkönyvek kéziratban is. Nagyon érdekes egy XV. századi hártyakézirat: *Noms, Armes et Blasons des chevaliers et compagnons de la Table Ronde*, 147 aranyos és festett czimmerrel. Van egy czimerlevél is a könyvek közt, V. Károly császár adta 1524 szeptember 12-ikén Valladolidban *Rotmár Keresztélynek*, a salzburgi érsek titkárának.

De nem csak régiségek, újabb, főleg tartalmukért becses művek is bőven akadnak a nagy terjedelmű katalógusban, de áraik hallatlanul magasak. Például *Ronsard* munkáinak első kiadása (Páris, 1560.) 5000 márka, *Rabelais* Gargantuájának lyoni, év nélküli (kb. 1542—47.) kiadása 6000 márka.: *Molière* öt drámája eredeti kiadásokban, együvé kötve 4000 mk.; *Racine* munkái párisi, 1676-iki kiadásának II. kötete, rongált példányban 1500 márka.; *Corneille*. Oeuvres (Rouen, 1604.) 3 kis kötetke, 1000 márka; *Lafontaine*, Fables (Paris, 1755—59.) 2-r. 1500 mk.; ugyanez hollandi papíron 300 márkával drágább. A nevezetesebb tudományos munkák közül felelmitjük a következőket: *Hulsius Levin*, *Sammlung von Schiffahrten* (teljes), 1605—32. 23 kötetben, 5000; *Zeiler-Merian Topographia*, 1642—88. teljes példány 800; *Theatrum Europaeum*, 1662—1738. 21 kötet, 500; *Migne Patrologiája*, a teljes latin és görög sorozat 166 kötetben 3000, kötve 3400; *Wadding*, *Annales Minorum*, 2-ik, bővített kiadásban, (Róma, 1781—1844.) 24 kötet, 2500; végre a *Monumenta Germaniae Historica* eddig kiadott 37 kötete, 3600 márka.

Mint nagy ritkaságot, nem hagyhatjuk említés nélkül *II. Ottó császár egy eredeti okiratát*, melylyel a wormszi Szent-Péter egyháznak adja a mosbachi apátságot. Az oklevél kelt 976 november 15-én. Rongált császári pecséttel. Ára 1000 márka.

Magyar nyelvű munkát hiába kerestünk a több mint 2000 szám közt, ellenben sok a magyar vonatkozású régibb könyv és rőpirat. Van egy hazai érdekű kézirat is, melynek czímét így adja a katalógus: *Johannis de Ragusio* ord. Dom. et aliorum Positiones et responsiones factae in S. Concilio Basiliensi ad dicta Joh. de Rohiczano Bohemi de articulo communionis sub utraque specie. (Végén:) Scriptum in generali Basiliensi concilio a dom. 1434. Papír-kézirat 338 levélen, eredeti kötésben. Ragusai Jánosnak, a predikátorok generálisának munkálatait többször kiadták már, így az Acta concilii Basiliensis-ben s Canisius Lectiones-eiben, de milyen kéziratok után, azt, nem lévén kezünknel a kiadások, meg

nem mondhatjuk. Minden esetre jó lenne valamelyik hazai könyvtár számára biztosítani a kódexet, melynek ára 400 márkában van megszabva.

A nyomtatványok közt a legérdekesebb egy igen ritka kis inkunábulum: *Alexander Cortesius, De laudibus Matthiae Corvini poemation*. Absque ulla nota. 4-r. 25 számozatl. levél, melyből az utolsó üres. (Hain 5774.) Nagy kár, hogy ára igen magasra van téve, 300 márka, mert tudtunkkal hazai könyvtárainkból hiányzik. A *Bergomensis Jakab Fülöp* ismert műve *De claris mulieribus* (Terr. 1497.) 1000, a *Frangepán breviarium* 600 márkára van téve, de ezek könyvtárainkban meg vannak. Nagy ritkaság azonban nálunk, úgy véljük, egészen ismeretlen a *Speculum vitae Beati Francisci et sociorum eius* második kiadása, melyet a külföldi bibliografusok sem idéznek; kolofonja szerint nyomtatott: *Metis* (Metz.) apⁱ *Jaspar Hochffeder, 1509.* 12-rét, 240 levél. (120 márka.) Ismeretes dolog, hogy a *Speculum*-ban találták meg az Ehrenfeld-kódex magyar szövegének latin eredetijét. A kis kötetke tehát ránk nézve nagy értékkel bír; nem lehetetlen, hogy az 1504-iki kiadástól elütő részeket is tartalmaz.

Jóval kisebb érdekű a hasonló áron kínált *Diurnale Scotorum Viennensium* (Venetiis, Giunta, 1515.), melyet *Ambrosius Pannonius*, a bécsi skótok apátja szerkesztett s ajánlott Mihály szegzárdi apátnak. (R. M. Ktár, III. 204.) Amerikai vevőknek való ára van *Maximilianus Transylvanus* tizenhat levélnyi füzetkéjének: *De Moluccis insulis*, Colonia, 1523., 1050 márka. Ugyannek tudósítása azon követségről, mely a német választó-fejedelmek részéről 1519-ben V. Károly császárnál járt, (Legatio ad . . . Caesarem D. Carolum . . . Augustae, 1519.) már csak 100 márka. — *Jovius, Gli elogi vite brevemente scritte d'huomini illustri di guerra*, (Firenze, 1554.,) 48 márka. A munkában Mátyás királyra is van egy elogium. *Verantius Faustus Dictionarium*. (1595.) indokolatlanul 120 márkára van tartva. A munka éppen nem ritka s már negyven márkáért is láttuk külföldi jegyzékekben. Ritkább és nálunk kevésbé ismeretes *Francolin Jánosnak*, I. Ferdinánd magyar heroldjának cimerekönyve: *Weyland Kayzers Ferdinandi vnnnd dem gantzen hochberlumbtem hauss von Osterreich angehörig Wappen*. Gedruckt zu Augspurg, durch Philipp Vlhart (ca. 1565.) 4-r. 3 lev. szöveg és 52 tábla, 96 egykorúan színezett országcimerevel. Ára 150 márka. A magyar műtörténet egyik, bár szerény, de érdekes emléke azon *Hoffer-féle* kis katekizmus, a melyet *Lucius de Corona* díszített 78 fametszeti képpel. (Vitebergae, Crato, 1558.) Ára 85 mk. Zenetörténeti szempontból bír nagy értékkel egy *Báthori Zsigmond* fejedelemnek ajánlott munka: *Girolamo Diruta Ord. Minor. Il Transilvano*. Dialogo sopra il vero modo di sonar organi et instrumetiti da penna. Venetia, 1612—22. 2-r. Ára igen

magas, 300 márka. A magyar művelődéstörténet nyerhet adatokat a következő munkából: *Itinerarium Ggii von Ehingen*, d. i. Beschreibung seines raisens . . . vor 150 Jahren in X Königreich. Neben beygef. Contrafacturn deren Könige, an welcher Höfe er sich begeben. Augspurg, 1600. Ehingen a XV. század derekán egész Európát bejárta, hosszabb időt töltött Innsbruckban, Prágában és Bécsben; valószínűleg járt hazánkban is, mert a kötetben levő, Dominicus Custodis művészetét dicsérő arcképek közt *V. László királyé* is ott van. A 20 lev. szövegből és 10 rézmetszetből álló kötetke (2-rét) ára 100 márka.

A török háborúkról számos munka van a jegyzékben. A *Franc Sebestyén* által kiadott *Cronica . . . der Türckey . . . von einem Siebenbürger* (Nürnberg, 1530. Kertbeny, 398.) ára 100 mk. — *Censorio de gli Hortensii, Commentarii della guerra di Transilvania*, (Vinegia, 1565—70.) 36 márka. — *Rossi Giv. Giac. Teatro della guerra contro il Turco* (Róma, 1687.), 39 nagy rézmetszetű táblán nagyrészt magyar városok látképeivel, 300 márka. — Az újságlapok közül csak egyet említünk meg: *Was der Turck | ynn Vngern, vnd fur Wien ynn | Osterreich diesen herbst | gehandelt hat. | MDXXIX. | Von der Turckenn | Art, manir, vnd ordnung | so sie ynn yhren Kriegen führen.* H. n. (Bécs), 1529. 4-r. 7 levél. A könyvészek nem ismerik, miért is Rosenthal háromszáz márkát kér érte.

Végül még két igen ritka horvát munkára hívjuk fel a figyelmet. Az egyik *Melanchton Fülöp Loci theologici-jének Truber* által eszközölt horvát fordítása, melyet Tübingában 1562-ben nyomtattak; ára 500 mk.: a másik: *Pistule i evangelya.* (Venetiis, Rampasetto, 1586.) ára 1000 márka.

Iveket lehetne betölteni az érdekesebbnél érdekesebb címek elsorolásával; de a kit bővebben érdekel a dolog, az nézze át magát a katalógust, melynek ára, tekintettel a sok illusztrációra, 6 márka. Tanulságot a könyvészek, könyvtárnokok, amatőrök és könyvvarusok egyaránt meríthetnek belőle, első sorban azt, hogy a könyv drága luxus-portéka s értékének megszabásánál többnyire nem a tartalom, hanem a (rendszerint csak képzelt) ritkaság az irányadó.

Varjú Elemér.